

OILADA SHAXS TARBIYASI– JAMIYAT TINCHLIGI GAROVI

Mirzayeva Faroxat Odiljonovna

Nizomiy nomidagi TDPU

Pedagogika kafedrası dotsenti Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Yusupova Shahlo

Pedagogika va psixologiya ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

Ushbu maqolada, bolalar va ota-onalar munosabati, ota-onalik munosabati va ota-onalik ustanovkalari, oilada o'zaro munosabatlar omillari, dinamikasi, ota-ona va bolalar o'rtasidagi munosabatning ijobiy tus olishi uchun ota-ona farzandlari bilan munosabatga kirishshda pedagogik odobga rioya qilish yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: *Ota-ona, farzand, munosabat, odob, axloq, samimiyat, mehr, muhabbat, odat.*

В этой статье освещаются отношения между детьми и родителями, отношение и установки родителей, факторы в семейных отношениях, динамика, педагогический этикет в обращении с детьми, чтобы обеспечить позитивные отношения между родителями и детьми.

Ключевые слова: *родитель, ребенок, отношение, воспитание, нравственность, искренность, доброта, любовь, традиции.*

This article highlights the relationship between children and parents, relationship between parents, factors in family relationships, dynamics, pedagogical etiquette in dealing with children to ensure a positive parent-child relationship.

Key words: *parent, child, attitude, education, morality, sincerity, kindness, love, tradition.*

Oila-jamiyatning tayanchi. Farzandlarimiz ongida elu yurtga, Vatanga muhabbat tuygʻulari oilada, yashab turgan mahallada shakllanadi. Mamlakatning ertangi kuni, tinch va obod boʻlishi eng oldin mana shu kichik jamiyatda oʻsib-unayotgan bolalarimizga bogʻliq. Qaysi oilada, qaysi mahallada tarbiya yaxshi yoʻlga qoʻyilar ekan, oʻsha oila, oʻsha mahalla gullab-yashnaydi. Farzand tarbiyasini qachondan boshlamoq kerak?, degan savol koʻpchilikni oʻylantiradi. Koʻpchilik olimlar unga turlicha javob berib kelganlar. Xususan, Ibn Sino bola tarbiyasi bilan uning tugʻilishidan avvalroq, ona qornidan boshlaboq shugʻullanish lozim, deb javob bergan.

Yoshlarni oilaviy hayotga, turmushga, oila barqarorligiga tayyorlashda ularning ota-onalari darajasi, turmush tarzi, xarakter xususiyatlari va nihoyat, kasbiy faoliyatga eʼtibor qaratish maqsadga muvofiqdir. Bir yoki bir nechitasi, shuningdek, koʻp bolali oilalarda tarbiya, maktab, oila hamkorligi, ota-onalarning pedagogik tarbiyasi, tarbiya va munosabatlardagi milliy anʼanalarimiz, oila va oʻquvchilarning maktabda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish, ijtimoiy faoliyat. yosh avlod uchun oilaga yoʻnaltirilgan hayotga tayyorgarlik muammosining yechimini aks ettiradi. Zero, Oʻrta Osiyoda uzoq vaqt davomida oila boshliqlari oʻz farzandlarini uy-joy bilan taʼminlashga, ularning farzand koʻrish va uy qurish qobiliyatiga baho berishlari kerak edi. Bu avloddan-avlodga oʻtib kelayotgan va har bir davrning ruhiyatiga singib ketgan anʼanadir. Inson tabiatan ijtimoiy mavjudotdir. Oilaviy munosabatlar hissiy, ijtimoiy va kognitiv yutuqlar uchun asos yaratadi va kontekstni taʼminlaydi. Odamlar oʻrtasidagi tajribali munosabatlar bu jarayonda odamlar tomonidan taqdim etilgan oʻzaro munosabatlarning tabiati va usullarida xolisona aks etadi. Bu bir-birini tushunadigan oʻrnatishlar, yoʻnalishlar, taxminlar, stereotiplar va boshqa xususiyatlar va boshqa xususiyatlar tizimi. Bu faoliyatlar ijtimoiy-psixologik iqlim hamjamiyatining mazmuni, maqsadlari, qadriyatlar va birgalikdagi faoliyatini tashkil etish va shakllantirish uchun asosdir. Inson tugʻilib oʻsgan oilada birinchi marta u ijtimoiy munosabatlarga duchor boʻladi. Uning ijtimoiylashuvi, birinchi navbatda, uning oilasida shaxslararo munosabatlar tizimida sodir boʻladi. U bilan birinchi

ijtimoiy munosabatlarga kirishgan odamlar: ota-onasi, aka-ukalari va boshqa oila a'zolari. Farzandingizning kelajakda shaxs bo'lib, yetuk inson bo'lib yetishishida, hayotning o'zida qanday tarbiyalangani, oilada qanday tarbiyalanganligi, hukmron psixologik muhit, ota-ona bilan munosabati, munosabatlari qanday kechganligi muhim ahamiyatga ega. Mana, har ikkalasi uchun ham insoniyat madaniyati tarixining dastlabki davrlaridan boshlab munosabatlarning bu turi, ya'ni oiladagi shaxslararo munosabatlar, ayniqsa, ota-ona va bola munosabatlarida, oiladagi bolalarning o'zaro munosabatiga alohida e'tibor berilgan.

Hadislarda ota-onaga hurmat, mehr-muhabbat, moddiy va ma'naviy yordam ko'rsatish, ularning amrlariga itoat etish, yaqinlari va do'stlariga iltifot qilish, ota-ona vafot etgan bo'lsa uning vasiyatiga rioya qilish yoshlar ongiga singdirilgan. Oxirgi yillar davomida bu mavzuda ko'plab asarlar nashr etilib, keng ommaga yetib, yoshlarga havola etilmoqda. Sharq mutafakkirlari ta'limotlarini birgina u mafkuraviy jihatdan birlashtirgan. Sababi, ularning asarlarida bola shaxsni tarbiyalash va shakllantirishda oila, ota-onalar va yaqinlarining etakchilik va tarbiyaviy funksiyasidan alohida e'tibor berganlar. Insonlar o'rtasidagi munosabatlarda namoyon bo'ladigan yuksak fazilatlar (halollik, poklik, mardlik, mehr-oqibat va boshqalar) birinchi navbatda oilada shakllanadi, rivojlanadi va avloddan-avlodga o'tib boradi.

Oilada shaxs tarbiyasiga doir eng muhim bilimlarni berish, ular asosida tegishli malakalar va ko'nikmalarni shakllantirib, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlashdir.

Oila tarbiyasining vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Oilaning shaxs shakllanishidagi roli haqida yoshlarda to'laqonli tasavvurni shakllantirish.
2. Yoshlarni oilaning ijtimoiy tarixiy kelib chiqishi va oilaviy hayot davomida bo'ladigan o'zgarishlar haqidagi bilimlar bilan tanishtirish.
3. Yoshlarda oilaviy hayotda muqarrar sodir bo'ladigan muammolar, ziddiyatlar haqida ilmiy asoslangan to'laqonli tasavvurni shakllantirish hamda ularni bu jarayonlarga tayyorlash.

4. Yoshlarni oilaviy hayotda yuzaga keladigan muammolarga konstruktiv tus berishga, destruktiv yo‘nalishdagilaridan esa saqlanishga o‘rgatish.

Oilada tarbiyaning negiziga asos solinadi. U bolada shakllanishi lozim bo‘lgan barcha insoniy munosabat va fazilatlarni tarbiyalovchi hayot maktabi hisoblanadi. O‘zbek xalqi tabiatan bolajon xalq. Bolaga nisbatan bag‘ri kenglik, mehridaryolik, o‘ta fidoyilik xalqimizga xos xususiyatlardir. Shu boisdan ota-onalariniz farzandlarning puxta bilim olishlari, qiziqishlari bo‘yicha kasb-hunar egallashlari, axloq-odob qoidlarini mukammal bilishlari va ularga amal qilishlari uchun zarur imkoniyatlarni yaratadilar. Chunki oilada bolani to‘g‘ri tarbiyalash — mustahkam poydevorli jamiyat barpo etilishining garovi.

Oilada bo‘sh vaqtdan unumli foydalanish, bo‘sh vaqtini to‘g‘ri tashkil etish, bolalarning sportga bo‘lgan mahoratini oshirish, ularning ijodiy rejalari masalasini ro‘yobga chiqarish, oilaning xo‘jalik muammolarini hal etish, mamlakat bo‘ylab sayohatga chiqish, badiiy adabiyot bilan yaqindan tanishishda ularga e‘tibor qaratish zarur. Oila qurilish arafasida turgan yoshlar alohida ahamiyatga ega bo‘lgan ma‘naviy, aqliy va jismoniy qobiliyatlarga ega bo‘lishi kerak. Turmush qurishdan oldin yoshlar ushbu mezonlardan xabardor bo‘lishlari muhimdir. Zero, O‘rta Osiyoda uzoq vaqt davomida oila boshliqlari o‘z farzandlarini uy-joy bilan ta‘minlashga, ularning farzand ko‘rish va uy qurish qobiliyatiga baho berishlari kerak edi. Bu avloddan-avlodga o‘tib kelayotgan va har bir davrning ruhiyatiga singib ketgan an‘anadir.

Xulosa qilib aytganda, oilaning mustahkamligi jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, milliy xavfsizligi, uning ravnaqini, taraqqiyotini belgilovchi hal qiluvchi omil hisoblanadi. Hozirgi vaqtda jamiyatimiz uchun, insoniyat taraqqiyoti uchun, mustaqilligimiz istiqbollari uchun jiddiy xavf tug‘dirayotgan iqtisodiy, ijtimoiy, siyosiy, ekologik, ichki va tashqi omillarning tahdidi ortib borayotgan ayni vaqtda oila mustahkamligini ta‘minlash va bu masalani to‘g‘ri hal etishning asosiy yo‘li bo‘lmish yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash masalasi hech kechiktirib bo‘lmaydigan, o‘ta jiddiy yondoshishlarni talab etuvchi davlat, hukumat miqyosidagi masaladir. Bu masala hech qachon kun tartibidan tushmaydigan, o‘z dolzarbligini yo‘qotmaydigan o‘ta muhim, nihoyatda jiddiy masaladir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Karimova V.M. «Ijtimoiy psixologiya asoslari» Toshkent. Uk. 1994 y.
2. Mirzayeva Faroxat Odiljonovna. "AYOLNI E‘ZOZLASH-O ‘ZBEK XALQIGA XOS OLIJANOB XUSUSIYAT." *SCHOLAR* 1.9 (2023): 110-113.